

Novel·la Jordi Capdevila

En el segle d'or valencià

Història, ficció i fantasia s'uneixen magistralment en la novel·la *Escacs de mort* per bastir un gran retaule literari del segle XV, una època en què València va deixar una petjada esplendorosa a Europa. La novel·la va guanyar el premi Alfons el Magnànim de narrativa i acaba de ser publicada per Bromera. Són sis-centes pàgines de lletra atapeïda que ha escrit durant anys i panys el geògraf, historiador i sociòleg Eduard Mira, i que li han permès fer un retrat coral de l'època, costums i tarannà de la vida política i social de la Corona d'Aragó i també de l'Europa que iniciava el Renaixement.

El narrador i protagonista és Felip March, fill bastard d'Ausiàs March, que en la seva vellesa a Bruges escriu les seves peripècies juvenils a València, Nàpols i Flandes. Un personatge engendrat pel poeta amb una dona mora amb poders màgics, fet que li dona una naturalesa singular: una precocitat genuïna en la comprensió de tots els aspectes de la vida, a més d'uns coneixements amplis de tota mena de sabers culturals, guerrers i profans. Però el seu origen patern també farà que sigui ben considerat pels poders polítics, econòmics i culturals de l'època, des de la realiesa, amb la cort d'aduladors que la mantenia, fins a les societats secretes que la modelaven i la desfeien.

Encara no havia arribat a l'adolescència quan Felip March ja va ser enviat a Nàpols per aprendre l'art pictòric miniaturista, que poc va poder cultivar. Ja en el viatge va viure la tragèdia de l'assassinat del seu germanastre, que va trobar exànim sobre un taulel d'escacs. Un fet que el trasbalsa i li fa fer promesa suprema de venjança, ja que té proves clares de qui és l'assassí. A partir d'aquest esdeveniment es veurà immers en tota mena d'episodis diplomàtics i violents d'aquells temps, com ara protagonitzar missions transcendentals en la

Eduard Mira ofereix una història d'amor i de mort, de fantasia, al llarg de 600 pàgines JOSEP LOSADA

cort, batalles heroiques, conspiracions en organitzacions secretes i duels de venjança i d'amors.

La gran majoria d'aquestes aventures les viurà el protagonista en una cort intrigant, on els personatges més lleials poden ser traïdors, i els més crítics, servidors fidels. I tot en el marc d'una escenografia excepcional: la ciutat de Nàpols, on els palaus de la cort, les gran esglésies, els prostíbuls més luxosos i una vida popular dinàmica i cultural plena, conviuen amb una ciutat subterrània tenebrosa, espill de l'infern dantesco, dominada per éssers malignes i poders màgics, que pateix el protagonista en la seva carn.

No podia faltar en la narració la recerca del Sant Grial, dipositat a València, ni tampoc la importància en el desenllaç d'éssers secundaris com el falcó amic, que

sempre té a prop en els moments difícils. No es pot oblidar que el protagonista, per influència paterna, és un falconer experimentat des de la infància.

Amb tractament modèlic

Una trama tan rica, dinàmica, diversa i excepcionalment documentada se'ns presenta amb un tractament modèlic: "Una llengua amb resonàncies creïbles a la pròpia època", segons ha explicat el mateix autor. Una llengua valenciana aparentment arcaica, però perfectament intel·ligible i encara viva, que confereix una musicalitat adequada al relat que magnifica tota la narració.

No em fall record del temps tan delitós, es titula el primer dels cent capítols de la novel·la, tots encaçalats per un vers

d'Ausiàs March, com a evident homenatge al poeta valencià.

És el senyal que ens invita a entrar dins d'un esforç narratiu magistral, amb la utilització de la flexió verbal valenciana tradicional, usat tant a "l'esplèndida València del segle XV com en el llenguatge culte de l'època a tot l'àmbit català", segons aclareix l'autor. Una llengua ben ornada, a més, amb arcaïsmes entenedors i mots i expressions encara ben vius en certes contrades i que fa penetrar al lector prou endins de les històries que s'expliquen.

Una novel·la densa però que es llegeix amb fluïdesa. Eduard Mira mostra que el que passa és molt important en qualsevol relat, però a l'excel·lència narrativa només s'hi pot arribar amb la bellesa de la paraula i la frase escaient i ben dita. La que confereix poesia a la narració. *

Escacs de mort

Eduard Mira
Premi Alfons
el Magnànim
de narrativa
Bromera
Alzira, 2010
Preu: 22,95 euros
Pàgines: 594

El sexe social

Eudald Carbonell
Ara Llibres
Barcelona, 2010
Preu: 18 euros
Pàgines: 144

Ciència David Bueno

La humanitat del sexe

Hi pocs mots que, en ser pronunciat o escoltats, estimulin tantes neurones i regions del cervell, i que ho facin de maneres tan diverses, com la paraula sexe. El sexe és present a tot arreu: a les converses banals, a la televisió, a internet, a l'escola... Per això sovint ens preguntem per què ens interessen tant les qüestions relatives al sexe. Sembla obvi: el sexe és una necessitat vital, atès que està indefugiblement vinculat a la reproducció. I si una espècie no es reproduïx, s'extingeix. En la nostra espècie, però, el sexe —o, dit amb més

propietat, la sexualitat— ha ultrapassat el fet merament biològic de la reproducció i ha esdevingut una poderosa força de cohesió, transformació i evolució social, uns aspectes indisociables de la condició humana que sens dubte han contribuït a la nostra pervivència com a espècie —i molt especialment com a espècie social—, en un procés lent però imparabable que es va iniciar molt abans del sorgiment de l'*Homo sapiens*, en els nostres avantpassats. Per a nosaltres, per tant, el sexe no és només un fet biològic o etològic, sinó que és també un fet social i cultural que ha

estat socialitzat i culturalitzat, com demostren les diferents convencions socials i culturals que hi ha sobre aquest tema.

A *El sexe social*, Eudald Carbonell —investigador principal del Grup d'autoecologia humana de la Universitat Rovira i Virgili i director de l'Institut Català de Paleoeologia Humana i Evolució Social— desgrana de manera meticulosa, àgil i sobretot molt propera i amena el desenvolupament i la importància que el sexe ha tingut, té i tindrà en la nostra espècie, des de la prehistòria fins avui i amb la mirada posada al futur, i des

des dels aspectes genètics, fisiològics i anatòmics fins a la cultura sexual i l'amor, bases de l'estructura domèstica i social. És un llibre ple de dades amb les quals basteix hipòtesis intrigants però versemblants, arriscades però coherents, i que, per damunt de tot, indueixen a la reflexió. Aquest és, i Carbonell ho reconeix explícitament, un dels seus principals objectius quan escriu obres de divulgació —ho podeu comprovar també en els seus llibres anteriors, com *La consciència que crema*—. Perquè la reflexió, que neix de la consciència, és el camí que ens permet prendre consciència de la nostra consciència i, per tant, fa possible que intentem modelar-la a voluntat. I aquest és un camp, el d'induir a la reflexió, en el qual sens dubte Carbonell també excel·leix. *